

G. Heese: ZUR VERHÜTUNG UND BEHANDLUNG DES STOTTERNS

(Prilog čuvanju od mucanja i načinu njegova otklanjanja)

Izdavač: Carl Marhold Verlagsbuchhandlung, Berlin — Charlottenburg, 1967.

Univerzitetski profesor G. Hese publicirao je ovu monografiju o mucanju, koja je za kratko vrijeme doživjela tri izdanja. Teorijsko, a još više praktično značenje ove publikacije o interesantnom i uvijek aktuelnom problemu — mucanju — pokušat ću prikazati u sažetom pregledu njena sadržaja.

Monografija obuhvaća ova poglavlja: A) **Čuvanje od mucanja u dječjem uzrastu**: 1. u doba ranog djetinjstva i 2. u školskom uzrastu. — B) **Simptomatologija mucanja**: 1. osnovne karakteristike i 2. pojedini simptomi. — C) **Uzroci mucanja**: 1. teorija o somatskim uzrocima, 2. teorija o psihičkim uzrocima i 3. sinteza obih grupa teorije. — D) **Integracija psihoterapije i govornih i drugih vježbanja za otklanjanje mucanja**: 1. psihoterapija, 2. govorna vježbanja, 3. kazuistika i 4. terapija igrom, nastavom, grupnim radom i kompleksnom metodom. — E) **Organizacije forme logopedskog rada**: 1. razvitak logopedskih formi i 2. uspoređivanje različitih organizacionih formi. — F) **Stručna literatura**.

U uvodnom dijelu prvog poglavlja (čuvanje od mucanja u dječjem uzrastu) autor govori o značenju preventive protiv pojava tog govornog poremećaja (i drugih govornih poremećaja) i za pravilan govorni razvoj kao uvjet za uspostavljanje komunikacije među ljudima i socijalizacije djeteta. Istina je da se usavršavaju metode za rad na otklanjanju mucanja, da se otvaraju i organiziraju ustanove za liječenje govornih poremećaja, ali je isto tako istina da se na polju preventive dosad svuda malo činilo. Autor ističe potrebu tog rada i pravilnog govornog odgoja djeteta. Između ostalog tu dolazi: čuvanje djece od rđavog govornog (mucavog, tepavog, agramatičnog) primjera osoba iz neposredne okoline, od psihičke infekcije mucanja i dr. O tome se dosta može naći i u djelima H. Gucmana. — Autor upozorava okolinu, naročito majke, da u periodu dječjeg kričanja (neposredno poslije rođenja) ne gube iz vida pretjerano glasno ispoljavanje koje može biti štetno za glasni i govorni organ i za govor djeteta; s druge strane suviše obraćanje pažnje i suzbijanje svakog glasnijeg dječjeg ispoljavanja može također omesti pravilan razvoj glasa i govora. U periodu dječjeg gukanja od značaja je »govorno obraćanje« okoline djetetu, jer se ovim bezazlenim »razgovorom« podstiče dijete na »govorno« ispoljavanje. U periodu govorne »faze podražavanja« kad se budi dječji nagon podražavanja, češće obraćanje govorom i pjevanjem djetetu podstiče se motornost njegovih govornih organa i aktivnost čula sluha. U periodu razvoja prvih svjesnih izražavanja neki roditelji griješe kad se djetetu obraćaju tepavim govorom iz milošte, kad forsiraju govorni razvoj čestim podsticanjima i zahtjevima da priča i izgovara stihove ili pak kad čine suprotno: kad malo ili

nimalo govorno ne opće s djetetom. U ovom periodu govornog razvoja kod djeteta su česta govorna sapletanja i pogrešno izgovaranje glasova i riječi (fiziološko tepanje i zamuckivanje). Tome su uzroci nedovoljno razvijena funkcija govornih organa, veća uzbudivost i težnja djeteta da mnogo i brzo govori. Zato se ono sad spotiče u govoru, zamuckuje i pogrešno izgovara riječi. Ako roditelji počnu da ispravljaju ove dječje govorne greške, obrate mu pažnju na njih, zbog čega se ono stidi i gubi raspoloženje i volju da govori. Ponekad roditelj u ovoj revnosti da ispravi dječje govorne greške primijeni kaznu, što djetetu pričinu traum i izaziva mu pravo mucanje. U ovim slučajevima su bolji vaspitni postupci: smirivanje djeteta, neobraćanje pažnje njegovim govornim greškama, pružanje dobrog govornog primjera (lagano i stalozno izgovaranje riječi na kojima ono griješi bez zahtijevanja da ih ponovi), izbjegavanje opomena i ukora i prijateljsko ophođenje. Dobro sredstvo pravilnog govornog vaspitanja su razgovori starijih s djetetom o slikama i ilustracijama u dječjim slikovnicama i knjigama. — I kao preventiva i kao sredstvo otklanjanja govornih poremećaja predstavljaju vježbe dječje motornosti. Tome služe razne dječje igre, ručne djelatnosti (sastavljanje kocki, modeliranje, »crtanje«, ritmički pokreti). Kad dijete razvija motornost tijela istovremeno razvija i motornost govornih organa, pa time i govora. — Nepravilni odgojni postupci: pretjerana strogost i maltretiranje djeteta ili popustljivost njegovim prohtjevima i maženje štetno se odražavaju i na njegov govor. I nepovoljni socijalni uslovi i atmosfera: sukobi roditelja, česti konflikti djeteta s braćom i sestrama i slično mogu pridonijeti pojavi dječjeg mucanja.

U sprečavanju pojave mucanja djeteta školskog uzrasta treba imati u vidu i ove faktore koji mogu biti uzročnici mucanja: nepripremljenost djeteta za polazak u školu, velike razlike između režima života u porodici i školi (maženje i popustljivost dječjim prohtjevima u porodici i utvrđen strog red i disciplina, oporost i tvrdoća u školskoj sredini, loše mišljenje djeteta koje roditelji ulijevaju djetetu pričanjem o strogosti učitelja, opterećenost nastavnim gradivom i zahtjevima da se u nastavi brzo odgovara, prisiljavanje ljevorukog učenika da piše, crta i izvršuje druge manuelne djelatnosti desnom rukom, česte opomene i ukori zbog ponašanja ili grešaka u početnom pisanju i čitanju i dr.).

U odjeljku o simptomatologiji mucanja autor veli da ono u većini može biti svakom jasno, ali nikad potpuno — u detaljima i pojedinostima simptoma. To je zbog toga što su vrlo različiti uzroci i patogeneza mucanja. U većine mucavaca pored poremećaja ritma i tempa govora pojavljuju se potištenost, usamljivanje, stid, razočaranost, depresija i duševne patnje. Češći su simptomi poremećaja govornog disanja, fonacije, intonacije, ponekad artikulacije i agramatizma, pojave izlišnih pokreta tijela za vrijeme govora, embolofrazije i dr. Mucanje se najviše ispoljava pri spontanom govoru, manje kad se tuđi govor ponavlja i pri recitiranju, a najmanje za vrijeme pjevanja (prema autoru devet desetina mucavaca ne muca kad pjeva). — Autor dalje navodi pod kojim okolnostima mucavac više muca (kad je umoran, kad govori pred nepoznatim osobama i strogim nastavnicima i dr.).

U odjeljku **Uzroci mucanja** autor veli da u nauci postoje dvije grupe teorija 1) grupa teorija koja uzroke mucanja traži u somatskoj strani ličnosti i 2) grupa koja zastupa gledište da je mucanje psihogenog karaktera.

U grupu somatogenskih teorija spadaju: 1) teorija da je mucanje forma izraženosti nasljedne govorne slabosti, 2) da je mucanje posljedica nedovoljnog utjecaja kore mozga na funkcionalnu ravnotežu vegetativnog nervnog sistema, 3) da je mucanje posljedica određenih odstupanja normalne funkcije govornih organa i nervnih putova, 4) da je mucanje rezultat »konstitucionalnih dispozicija za mucanje«, čije uzroke treba tražiti u nervnom sistemu, 5) da je mucanje posljedica nepravilne inervacije govornih organa i 6) da je mucanje posljedica oštećenosti mozga u ranom djetinjstvu (zbog bolesti i povreda).

Prema psihogenetskim teorijama mucanje je ispoljavanje psihoneurotskog stanja, odnosno ono je sindrom »poremećaja emocionalnog prilagodavanja i devijantnog ponašanja«. U ovu grupu spadaju: 1) teorija da je mucanje neuroza, 2) da mucanje nastaje zbog poremećenosti govornog odnosa majke i djeteta, 3) da je mucanje neuropatski simptom zbog konflikta tendencije za općenje i šutanja (grubo postupanje okoline kad dijete želi da se govorno izrazi), 4) da je mucanje posljedica »vaspitanja potčinjavanjem«, 5) da mucanje služi neuropatskoj ličnosti kao sredstvo da izbjegne zahtjeve socijalnog života i 6) da je mucanje izraz neuroze straha.

Analizirajući i jedne i druge teorije autor izvodi zaključak da nijedan slučaj mucanja somatskog karaktera nije bez psihogenih komponenata, kao i obratno. Njegovo mišljenje o patogenezi mucanja, koje nam s našeg aspekta iskustva izgleda tačno, ima vrlo veliki značaj za logopedsku praksu (za primjenu logopedskih metoda i socijalno-zdravstvenih mjera). Autor veli: »Mucanje somatskog porijekla brzo dovodi do psihičkih posljedica koje utječu na samo mucanje — isto onako kao što se mucanje psihogene prirode ne može zamisliti bez somatskih posljedica u nervnoj oblasti«.

Usvajajući autorovo gledište o uzrocima i patogenezi mucanja dodali bismo jednu napomenu. Čini nam se da je u traganju za uzrocima mucanja prenaplašen biološki faktor (somatskogenetski i psihogenetski), a da je socijalni faktor — koji autor ne gubi potpuno iz vida, što se vidi i iz njegovog odjeljka o preventivi — nedovoljno istaknut i podvučen.

U odjeljku Integracija psihoterapije i terapije govornim vježbanjima autor podjednako daje značaj i jednom i drugom metodičkom postupku (psihološkom uticaju) i drugim vježbanjima (vježbama disanja, fonacije, ritmičkih pokreta i igara povezanim sa govorom i dr.). — Ističući važnost prikupljanja anamneze, porodične i dječje, autor prema prirodi mucanja određuje koji će momenti logopedskog rada biti pretežno zastupljeni. Psihoterapijom se skoro uvijek otpočinje logopedski rad. U govornim vježbama autor, kao i drugi logopedi u prošlosti i danas, pridaje veliki značaj odvratanju pažnje mucavaca od njegovog nepravilnog govora. Mjesto laganog i povezanog govora autor koristi »melodično dinamičan« način izgovaranja riječi i rečenica. Svakako da to predstavlja novost u logopedskoj praksi.

U odjeljku Spoljašnje forme logopedskog rada autor iznosi kako se u prošlosti organizirao i kako se danas organizira ovaj rad: kao individualan tretman, kao grupni i razredni rad, kao rad koji se izvodi u porodici (mahom privatno), u logopedskom kursu, u logopedskom odjeljenju pri osnovnoj školi i u specijalnoj samostalnoj logopedskoj školi (četvororazrednoj).

Na kraju knjige je spisak stručne literature koja je štampana u Zapadnoj Njemačkoj i u Austriji.

Knjiga Hesea predstavlja značajan prilog stručnoj literaturi. Problem mucanja je zahvaćen u cjelini i svestrano rasvijetljen. Njegove teorijske postavke zasnovane su naučno na činjenicama. Knjiga se odlikuje i svojom praktičnom stranom. U njoj su izložena praktična uputstva i metodski postupci u radu s mucavcima. Namijenjena je u prvom redu logopedima, a zatim roditeljima te djece. Toplo je preporučujemo svima našim logopedima.

Cveta Matić